

The Role of Environmental Psychology in Enhancing the Livability of Deteriorated Urban Fabrics

Case Study: The Deteriorated Fabric of Rafsanjan City

Fatemeh Bagheri ^a✉

a. Department of Urban Planning, Faculty of Art, Architecture, and Urban Planning, University of Islamic Azad, Kerman, Kerman, Iran.

Email: urbandevlopment721@gmail.com

ARTICLE INFO

Article type:
Research Paper

Received:

3 February 2025

Received in revised form:

7 April 2025

Accepted:

29 April 2025

pp.73-85

Keywords:

Environmental Psychology,
Livability,
Livability Indicators,
Deteriorated Urban Fabric,
Rafsanjan.

ABSTRACT

Environmental psychology, as a branch of psychology and a subset of the behavioral sciences, studies human behaviors in relation to deteriorated urban settlements or the physical environment, as well as the environmental capacities and needs and the mutual relationship between humans and the environment. Since deteriorated fabrics face economic, physical, environmental, and other problems, paying attention to the issue of livability and its standards is effective in reducing the mentioned problems and improving the quality of life and the efficiency of urban management. The present study has been conducted with the aim of examining the role of environmental psychology in enhancing the livability of urban spaces in the city of Rafsanjan. This research, in terms of method, is descriptive-analytical, and in terms of purpose, is applied. The questionnaire was distributed among 80 people using simple random sampling, and four factors influencing the livability of Rafsanjan were examined. The DEMATEL method was used for data analysis. The results showed that the factors that have a better condition within the deteriorated fabric of Rafsanjan are those that have greater importance. Accordingly, based on the research results, in this study, the indicators of residents' willingness to live in the deteriorated fabric, the level of social corruption in deteriorated areas, the sense of place attachment, residents' satisfaction with the facilities and amenities of the deteriorated fabric, the economic value and cost-effectiveness of the fabric, accessibility to public services and urban infrastructure, income-generating opportunities through tourism attractions, private sector willingness to invest in the fabric, air quality, households with access to standard sewage systems, quality of surface water collection, tranquility and absence of noise pollution, building compactness and small-scale structure in the fabric, population density in deteriorated areas, and permeability have the greatest influence on improving the livability of the deteriorated fabric.

Citation: Bagheri, F. (2025). The Role of Environmental Psychology in Enhancing the Livability of Deteriorated Urban Fabrics Case Study: The Deteriorated Fabric of Rafsanjan City. *Journal of Geography and Urban Research*, 2(2), 73-85.

<https://doi.org/10.22130/gur.2025.2052450.1013>

© The Author(s)

Publisher: University of Maragheh.

This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Today, urban areas around the world are facing numerous challenges and transformations compared to twenty years ago. Cities operate within a social, economic, environmental, and cultural context that is fundamentally different from the urban models of the twentieth century. Since the mid-twentieth century, global environmental, social, and economic crises have had significant impacts, and one of their most important consequences, alongside the provision of appropriate urban infrastructure for residents and immigrants, has been the emergence of irregular and deteriorated fabrics surrounding cities. These areas possess their own social, economic, and cultural complexities and issues. On one hand, these neighborhoods and fabrics have valuable residential roots with rich cultural, social, and architectural heritage; on the other hand, due to severe deterioration, high crime rates, lack of proper access to urban and health services, existence of economic poverty, social problems, inadequate emergency response during crises, and incompatibility with contemporary urban life and modern urban planning, they face numerous structural and infrastructural difficulties.

The problems of these fabrics have led to the stagnation of both public and non-public land uses. In fact, the social and cultural wealth resulting from the presence of the original residents of these areas has been replaced by the settlement of low-income and migrant (non-native) groups, consequently reducing the value of the properties. Moreover, the inefficient street network—based on pre-industrial transportation technology and lacking adequate mobility and dynamism—has further exacerbated these issues. In this context, the approach of environmental psychology, as a branch of psychology and a subset of the behavioral sciences, studies human behaviors in

relation to deteriorated urban settlements or the physical environment, as well as the perception and cognition of the environment, the feelings of local residents, their beliefs, attitudes, and personality in relation to the environment, urban space, living territory, privacy, and the crowding of deteriorated urban land uses. Therefore, the management of livable spaces will be realized and made possible in the light of achieving sustainable development and social interactions among people (the theory of environmental psychology). This study has been conducted with the aim of explaining the position of the deteriorated fabric of Rafsanjan in terms of the role of environmental psychology in improving the livability of urban spaces.

Methodology

This study is applied in terms of its objective and descriptive–analytical in terms of its method. The method of collecting information and primary data was both library–documentary (reviewing articles, theses, and supra-structural documents, etc.) and field-based (on-site visits, photography, interviews, etc.). After categorizing the data, the research criteria and indicators were extracted from the theoretical foundations and literature and, in order to examine the role of environmental psychology in enhancing the livability of urban spaces, were designed in the form of a questionnaire. Based on the Cochran formula, the sample size was determined to be 383, of which 30 participants were selected from the academic community and 50 from local residents using simple random sampling. To convert the qualitative dimensions of the subject into quantitative data, a Likert scale was employed, and the Cronbach's alpha coefficient was used to assess the validity of the research. The validity and reliability of the questionnaire were found to be 0.780, indicating the correlation of the sample's viewpoints. Ultimately, to explain the impact of the status of indicators among local residents and the academic

community, only the deteriorated fabric of Rafsanjan was considered. The results of the questionnaire were analyzed using the DEMATEL method.

Results and discussion

The results of the study indicate that the factors which are in better condition within the deteriorated fabric of Rafsanjan are those of greater importance. Accordingly, based on the research findings, in this study, the indicators that have the greatest influence on improving the livability of the deteriorated fabric include: residents' willingness to live in the fabric, the level of social corruption in deteriorated areas, sense of place attachment, residents' satisfaction with the facilities and amenities of the deteriorated fabric, economic value and cost-effectiveness of the fabric, accessibility to public services and urban infrastructure, income-generating opportunities through tourism attractions, private sector willingness to invest in the fabric, air quality, households with access to standard sewage systems, quality of surface water collection, tranquility and absence of noise pollution, building compactness and small-scale structure in the fabric, population density in deteriorated areas, and permeability. In the present study, the indicators of social security, level of participation, quality of social interactions, household income and expenditure, residents' willingness to invest in the fabric, easy access to recreational and entertainment facilities, quantity and distribution of green spaces within the

deteriorated fabrics, quality of waste collection and disposal, pollution from industrial workshops, quality of streets and sidewalks within the deteriorated fabrics, safety of residential units, compatibility of street dimensions with building density, and desirable urban form and landscape quality within the fabric have the greatest impact on enhancing the livability of the deteriorated fabric.

Conclusion

Livability in the deteriorated fabric of Rafsanjan can establish a connection between people's physiological, safety, and psychological needs in the design and construction of residential spaces and the physical environment. It can also address the lack of compatibility and coherence between the deteriorated fabric and the conventional urban fabric, the absence of integrated planning, and the lack of collective agreement on investment in the fabric.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

نقش روانشناسی محیطی در ارتقاء زیست‌پذیری بافت‌های فرسوده شهری نمونه مورد مطالعه: بافت فرسوده شهر رفسنجان

فاطمه باقری^۱

۱- گروه شهرسازی، دانشکده هنر، معماری و شهرسازی، دانشگاه آزاد اسلامی کرمان، کرمان، ایران. Email: urbandevlopment721@gmail.com

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۱۱/۱۵

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۰۱/۱۸

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۲/۰۹

صص. ۷۳-۸۵

واژگان کلیدی:

روانشناسی محیطی،

زیست‌پذیری،

شاخص‌های زیست‌پذیری،

بافت فرسوده،

شهر رفسنجان.

روانشناسی محیطی به‌عنوان شاخه‌ای از روانشناسی و زیرمجموعه علوم رفتاری، به مطالعه رفتارهای انسانی در رابطه با سکونتگاه فرسوده شهری یا محیط کالبدی و ظرفیت و نیازهای محیطی و ارتباط دوسویه بین انسان و محیط می‌پردازد. از آنجایی که بافت‌های فرسوده با مشکلات اقتصادی، کالبدی، زیست‌محیطی و غیره مواجه‌اند، توجه به مقوله زیست‌پذیری و استانداردهای آن در کاهش مشکلات فوق و ارتقاء کیفیت زندگی و کارآمدی مدیریت شهری مؤثر است. پژوهش حاضر با هدف نقش روانشناسی محیطی در ارتقاء زیست‌پذیری فضاهای شهری شهر رفسنجان تدوین شده است. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی و از لحاظ هدف، کاربردی است. پرسشنامه تدوین شده میان ۸۰ نفر به صورت تصادفی ساده توزیع گردید و چهار عامل مؤثر بر زیست‌پذیری شهر رفسنجان مورد بررسی قرار گرفتند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش دیمتل استفاده شده است. نتایج پژوهش حاضر نشان داد عواملی که وضعیت بهتری در محدوده بافت فرسوده شهر رفسنجان دارند، از اهمیت بیشتری برخوردارند. بدین ترتیب با توجه به نتایج پژوهش، در این تحقیق، شاخص‌های وضعیت تمایل ساکنان به سکونت در بافت، وضعیت سطح فساد اجتماعی در بافت‌های فرسوده، وضعیت حس تعلق به مکان، وضعیت رضایت ساکنان از امکانات و تسهیلات بافت فرسوده، وضعیت صرفه و ارزش اقتصادی بافت، وضعیت دسترسی به خدمات عمومی و زیرساخت‌های شهری، فرصت‌های درآمدزایی از طریق جاذبه‌های گردشگری، تمایل بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بافت، وضعیت کیفیت هوا، خانوارهای برخوردار از سیستم فاضلاب استاندارد، کیفیت جمع‌آوری آب‌های سطحی، آرامش و فقدان آلودگی صوتی، وضعیت فشرده‌گی و ریزدانه‌گی ساختمان‌ها در بافت، وضعیت تراکم جمعیت در بافت‌های فرسوده و نفوذپذیری، بیشترین تأثیرپذیری را در ارتقاء زیست‌پذیری بافت فرسوده دارند.

استناد: باقری، فاطمه. (۱۴۰۴). نقش روانشناسی محیطی در ارتقاء زیست‌پذیری بافت‌های فرسوده شهری مورد پژوهی: بافت فرسوده شهر رفسنجان. مجله جغرافیا و پژوهش‌های شهری، ۲(۲)، ۷۳-۸۵.

<https://doi.org/10.22130/gur.2025.2052450.1013>

ناشر: دانشگاه مراغه

© نویسندگان

مقدمه

جمعیت شهری جهان از ۷۵۱ میلیون نفر در سال ۱۹۵۰ به ۴/۲ میلیارد نفر در سال ۲۰۱۸ رسیده است. به طوری که اکثریت این رشد در کشورهای در حال توسعه رخ داده است. امروزه مناطق شهری در سراسر جهان با چالش‌ها و تغییرات بسیاری نسبت به ۲۰ سال قبل مواجه می‌باشند. شهرها در یک بستر اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و فرهنگی عمل می‌کنند که اساساً با مدل‌های شهری قرن بیستم بسیار متفاوت است (United Nations, 2016).

از اواسط قرن بیستم، بحران‌های زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی در مقیاس جهانی به طور قابل توجهی افزایش یافته که از مهم‌ترین پیامدهای آن در کنار سختی تأمین زیرساخت‌های مناسب شهری برای ساکنین و مهاجرین شهرها، به وجود آمدن بافت‌های نامنظم و فرسوده پیرامون شهرها (Rashid Ebrahim Hesari, 2018) می‌باشد که منجر به بروز مسائل و پیچیدگی‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی شده است. این محلات و بافت‌ها از یکسو دارای ریشه‌های سکونتی ارزشمند با غنای فرهنگی، اجتماعی و معماری هستند و از سوی دیگر به جهت فرسودگی شدید، وضعیت بالای جرائم، نبود دسترسی مناسب به خدمات شهری و بهداشتی، وجود فقر اقتصادی، وجود معضلات اجتماعی، عدم امکان امدادسانی مناسب در مواقع بحران و نیز عدم تطابق با زندگی امروز شهری و شهرسازی مدرن دارای مشکلات روبنایی و زیرساختی می‌باشند ثروت اجتماعی و فرهنگی ناشی از حضور ساکنان اصلی این مناطق جای خود را به حضور اقشار کم‌درآمد و مهاجر (غیر بومی)^۱ داده و به تبع آن از ارزش املاک نیز کاسته شده است. البته شبکه ناکارآمد معابر که مبتنی بر فناوری حمل‌ونقل ماقبل صنعتی بوده و تحرک و پویایی لازم را نداشته نیز، به طور موازی مزید بر علت شده است.

در این میان رویکرد روانشناسی محیطی به عنوان شاخه‌ای از روانشناسی و زیرمجموعه‌ای علوم رفتاری، به مطالعه رفتارهای انسانی در رابطه با سکونتگاه فرسوده شهری یا محیط کالبدی (Emamgholi et al, 2013) و به ادراک و شناخت محیط، احساسات ساکنان بومی، اعتقادات و نگرش‌ها و شخصیت و محیط، فضای شهری، قلمرو زندگی و حریم خصوصی و ازدحام کاربری‌های فرسوده شهری می‌پردازد (Teng Chey, 2012). سطح کل محدوده بافت فرسوده شهر رفسنجان برابر با ۴۴۲ هکتار است که از این مقدار حدوداً ۴۱۰ هکتار از مساحت ۷۷۰۰ هزار هکتاری به فضاهای غیرقابل زیست، سکونتگاه‌های غیررسمی و کاربری‌های غیراستاندارد را تشکیل می‌دهد. از میان کاربری‌های بافت فرسوده شهر رفسنجان کاربری‌های مسکونی و شبکه معابر بیشترین مساحت را به خود اختصاص داده است. به طوری که قدمت کاربری‌های مذکور بالای ۳۰ سال می‌باشد و غالباً نیز در مرکز بافت و بازار، که فرسودگی بیشتری دارد، استقرار یافته‌اند. مصالح ساختمانی ۴۳ درصد از مصالح بی‌دوام ساخته شده‌اند و خشتی و گلی هستند. کمتر از ۲۳ درصد این خانه‌ها، با مصالح بادوام مانند سناژ، اسکلت فلزی و اسکلت بتونی ساخته شده‌اند. ساختمان‌های تخریبی نیز که ۴۳/۶ درصد اینیه را تشکیل می‌دهند بیشتر از ۳۰ سال از عمر آن‌ها می‌گذرد. تراکم جمعیت وضع موجود با در نظر گرفتن ۱۵۱ هزار نفر از جمعیت شهر رفسنجان، ۲۵ هزار نفر ساکن بافت‌های فرسوده هستند که ۱۷ درصد جمعیت این شهر را شامل می‌شود. در حالی که عدم تدوین قوانین اجرامحور و مدیریت صحیح تبعات منفی و زیانباری را برای ساکنان بومی و شهروندان به همراه داشته است؛ بنابراین، مدیریت فضاهای زیست‌پذیر در سایه تحقق توسعه پایدار و تعاملات اجتماعی بین مردم (نظریه روانشناسی محیطی) تحقق می‌یابد. پژوهش حاضر، با هدف تبیین جایگاه بافت فرسوده شهر رفسنجان به لحاظ نقش روانشناسی محیطی در ارتقاء زیست‌پذیری فضاهای شهری تدوین شده است. بر این اساس، این پژوهش به

¹ Non_native

دنبال پاسخگویی به پرسش اساسی زیر است: مهم‌ترین شاخص‌های اثرگذار بر ارتقاء زیست‌پذیری بافت فرسوده شهر رفسنجان با توجه به نقش روانشناسی محیطی کدام‌اند؟

مبانی نظری

روانشناسی محیطی

روانشناسی محیطی میان‌رشته‌ای و بین‌المللی است که افراد و محیط کالبدی آن‌ها را به‌صورت وابسته به یکدیگر می‌نگرد و به بررسی تعامل میان افراد و محیط اطراف آن‌ها می‌پردازد (Giesecking, 2014). هلیپاخ^۱ نخستین پژوهشگری است که روانشناسی محیطی را در نیمه نخست قرن بیستم معرفی نمود. هلیپاخ تأثیر محرک‌های مختلف محیطی همانند رنگ، شکل و دیگر اجزای محیط طبیعی را بر فعالیت‌های انسانی مطالعه کرده است.

باین‌وجود، بیشتر افراد عقیده دارند که برانزویک^۲ (۱۹۵۵-۱۹۰۳) و لوین^۳ (۱۹۸۰-۱۹۴۷) نخستین بنیان‌گذاران رشته روانشناسی محیطی بوده‌اند. تعدادی از روانشناسان تحت تأثیر نظریات نخستین ادراک گشتالتی که در آلمان در حال گسترش و انتشار بود پژوهش‌هایی را انجام دادند که از میان آن‌ها می‌توان مکس ورتایمر^۴، ولفگانگ کهلر^۵، کورت کافکا^۶ نام برد. برخی، روانشناسی محیطی را حیطة‌ای از روانشناسی می‌دانند که به فراهم کردن رابطه نظام‌مند میان شخص و محیطش می‌پردازد. به‌هرحال می‌توان گفت روانشناسی محیطی، مناسبات مشترک میان محیط فیزیکی، رفتار و تجربه انسان را موردبررسی قرار می‌دهد (Irandoost et al, 2017).

بر همین اساس تأثیرات محیط بر روی افراد در علم روانشناسی محیطی از جهات گوناگونی مورد بررسی قرار گرفته است. چنین به نظر می‌رسد که انسان به‌گونه‌ای غیرفعال محیط اطراف خود و اشیای درون آن را ادراک می‌کند و بدون هیچ‌گونه دخل و تصرفی، اطلاعات و تصاویر دنیای بیرون بر او تحمیل می‌شوند؛ درحالی‌که تحقیقات به‌عمل‌آمده نشان می‌دهند که داده‌ها و تجربیات ادراکی قبلی انسان (اطلاعات و حافظه شناختی)، موجب پاسخ ادراکی نهایی او می‌شود. از دیگر عواملی که بر ادراک تأثیر دارد می‌توان به عوامل روان‌شناختی فردی (غم و شادی)، فیزیکی، محیطی (ازدحام و خلوت) و عوامل فرهنگی اشاره کرد، که هرکدام به‌نوبه خود بر ادراک فرد از محیط تأثیر می‌گذارند، به‌گونه‌ای که امکان دارد دو نفر با پیش‌زمینه‌های فرهنگی و ذهنی متفاوت از یک محیط یکسان، ادراک کاملاً متفاوتی داشته باشند و یا ممکن است یک فرد، در مقاطع زمانی مختلف، و بر اساس عوامل روان‌شناختی متفاوت (غم یا شادی و غیره) ادراک متفاوتی از یک محیط واحد داشته باشد. به‌بیان‌دیگر، فرآیند ادراک از انگیزه‌ها و دیگر عوامل درونی و بیرونی یا محیطی متأثر می‌شود. به نظر می‌رسد که جنسیت و ویژگی‌های شخصیتی و انگیزه‌های شخصی نیز ادراک متفاوتی از محیط به وجود می‌آورند. باین‌همه، از دیدگاه تجربه‌گرایی در روانشناسی ادراک هر چیز بیش از ترکیب اطلاعات حاصل از اندام‌های حسی است و آموخته‌ها و باورهای فرد در شکل دادن به ادراک مؤثر هستند (Heidari & Babadi, 2017).

زیست‌پذیری در بافت‌های فرسوده شهری

در حال حاضر زیست‌پذیری شهری یکی از موضوعات مهم در پژوهش‌های علمی است (Liu et al, 2019). زیست‌پذیری^۷

¹ Helbach

² Brunswick

³ Levin

⁴ Maxwertheimer

⁵ Wolfgangkohler

⁶ Kurt koffka

⁷ livability

یک مفهوم مرتبط با رفاه و آسایش انسان است و به‌عنوان محصول تعامل بین شرایط اجتماعی، اقتصادی، بهداشتی و محیطی تعریف می‌شود که بر رفاه انسانی و اجتماعی تأثیر می‌گذارد (Elsawy, 2019). زیست‌پذیری مجموع عواملی است که به کیفیت زندگی اجتماعی (Teng Chye, 2012)، از جمله محیط ساخته‌شده و طبیعی، رونق اقتصادی، ثبات اجتماعی و عدالت، فرصت آموزشی و امکانات تفریحی می‌افزاید (Song, 2011). زیست‌پذیری مفهومی است که با پایداری شهری در بسیاری از زمینه‌ها مرتبط است. چشم‌اندازهای زمینه زیست‌پذیری از جامعه به جامعه، و منطقه به منطقه متفاوت می‌باشد (Barry, 2012). زیست‌پذیری نیاز به ترویج و بیان مسئولیت مدنی دارد. زیست‌پذیری برای همه افراد جامعه در جهت توزیع عادلانه مسکن، شغل، مراقبت‌های بهداشتی، آموزش و ارزش اجتماعی است (Saitluanga, 2014) و عوامل متعددی را در برمی‌گیرد که به شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی محلی بستگی دارد (Rama, 2013).

اصول زیست‌پذیری که باعث ایجاد شهرها و جوامع پایدار می‌شوند عبارت‌اند از: ارائه گزینه‌های حمل‌ونقل بیشتر؛ ایجاد مسکن عادلانه و مقرون‌به‌صرفه؛ تقویت رقابت اقتصادی؛ حمایت از جوامع موجود؛ استفاده از سیاست‌های فدرال و سرمایه‌گذاری؛ ارتباطات مناسب همسایگی (Hend, 2019)، فیزیکی و بیولوژیکی (Ruth, 2014).

ارتقاء وضعیت زیست‌پذیری در بافت‌های فرسوده منجر به ایجاد فضاهای سبز و پاک می‌شود و همچنین امنیت خانواده‌ها را برای رفتن به فضاهای تفریحی و استراحتگاه‌ها زیست‌پذیری افزایش می‌دهد. برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران از «زیست‌پذیری» به‌عنوان یک اصل راهنما برای سرمایه‌گذاری و تصمیم‌گیری استفاده می‌کنند که محیط اجتماعی و اقتصادی، تأمین می‌کند و منجر به ایجاد سیستم‌های حمل‌ونقل پاک، بازآوری ارزش‌های جامعه شهری، تقویت مشارکت شهروندان و بخش خصوصی و بهبود وضعیت اقتصادی با ترویج کیفیت مطلوب زندگی می‌شود (Lewis, 2017). زیست‌پذیری در مناطق فرسوده به‌مثابه حل مسائل فرسودگی شهری از طریق بهسازی مناطق محروم و در حال اضمحلال شهرها بوده است. ایده شهر زیست‌پذیر در بافت‌های فرسوده شهری؛ خلق مراکز شهری پویا است و عمدتاً بر خلق محله‌های پایدار و زیست‌پذیری این بافت‌ها تأکید دارد و هدف آن ارتقاء کیفیت فضاهای شهری در این بافت‌ها است (Heidari et al, 2017).

رشید ابراهیم حصاری و همکاران^۱ (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل فضایی منطقه کلان‌شهری تبریز با رویکرد زیست‌پذیری» به این نتیجه رسیده‌اند که در تمامی نقاط این محدوده، شرایط زیست‌پذیری یکسان نیست و بین منطقه کلان‌شهری تبریز مورد مطالعه از نظر تفاوت شاخص زیست‌پذیری تفاوت معناداری دیده می‌شود. در این میان، شاخص اقتصادی با مقدار ۷/۲۰۵؛ بیش‌ترین مقدار اختلاف و تفاوت را دارد و می‌توان گفت که در شاخص اقتصادی، اختلاف زیست‌پذیری در منطقه کلان‌شهر تبریز بیشتر از سایر شاخص‌ها می‌باشد. حیدری و همکاران^۲ (۱۳۹۶) در مقاله‌ای تحت عنوان «تحلیل عوامل مؤثر بر زیست‌پذیری بافت‌های فرسوده شهری مطالعه موردی: بافت فرسوده بخش مرکزی شهر زنجان» به این نتیجه رسیده‌اند که مهم‌ترین عامل در تبیین زیست‌پذیری بافت فرسوده شهر زنجان، عامل زیست‌محیطی (۵/۵۳۷) با سهم واریانس ۳۸/۹۳ است و این عامل بیش‌ترین ارتباط و همبستگی را با شاخص مدیریتی (۷۱۷/۰) و کالبدی (۶۷۴/۰) دارد، در نتیجه برای رسیدن به یک زندگی مطلوب در بافت فرسوده شهر زنجان باید مسائل فضای زیست‌محیطی، مدیریتی و کالبدی را در سیاست‌گذاری‌های شهری و برنامه‌های اجرایی و عملیاتی بیشتر مورد تأکید قرار داد.

¹ Rashid Ebrahim Hesarri et al

² Heidari et al

جدول ۱. ابعاد و شاخص‌های زیست‌پذیری

شاخص	بعد	شاخص	بعد
B1= وضعیت درآمد و هزینه خانوار	اقتصادی	A1= وضعیت امنیت اجتماعی	اجتماعی
B2= تمایل ساکنان به سرمایه‌گذاری در بافت		A2= وضعیت مشارکت	
B3= وضعیت صرفه و ارزش اقتصادی بافت		A3= وضعیت تمایل ساکنان به سکونت در بافت	
B4= وضعیت دسترسی به خدمات عمومی و زیرساخت‌های شهری		A4= وضعیت سطح فساد اجتماعی در بافت‌های فرسوده	
B5= دسترسی آسان به امکانات تفریحی و سرگرمی		A5= وضعیت حس تعلق به مکان	
B6= فرصت‌های درآمدزایی از طریق جاذبه‌های گردشگری		A6= وضعیت رضایت ساکنان از امکانات و تسهیلات بافت فرسوده	
B7= تمایل بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بافت		A7= کیفیت تعامل‌های اجتماعی	
D1= وضعیت کیفیت هوا	زیست‌محیطی	C1= وضعیت فشردگی و ریزدائگی ساختمان‌ها در بافت	کالبدی
D2= کمیت و توزیع پراکنش فضای سبز در سطح بافت‌های فرسوده		C2= وضعیت تراکم جمعیت در بافت‌های فرسوده	
D3= کیفیت جمع‌آوری زباله و دفع آن		C3= کیفیت معابر و پیاده‌روها در داخل بافت‌های فرسوده	
D4= آلودگی‌های ناشی از کارگاه‌های صنعتی		C4= وضعیت ایمنی واحدهای مسکونی	
D5= خانوارهای برخوردار از سیستم فاضلاب استاندارد		C5= سازگاری ابعاد معابر بافت و تراکم طبقات	
D6= کیفیت جمع‌آوری آب‌های سطحی		C6= نفوذپذیری	
D7= آرامش و فقدان آلودگی صوتی		C7= کیفیت مطلوب سیما و منظر شهر در محدوده بافت	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از حیث روش تحلیلی-توصیفی است. روش گردآوری اطلاعات و داده‌های اولیه به صورت کتابخانه‌ای- اسنادی (بررسی مقالات، پایان‌نامه‌ها، اسناد فرادستی و غیره) و مطالعات میدانی (مراجعه حضوری، عکس‌برداری، مصاحبه و غیره) می‌باشد. بعد از دسته‌بندی داده‌ها، معیارها و شاخص‌های پژوهش از بطن مبانی نظری و ادبیات تحقیق استخراج شدند و در راستای بررسی موضوع نقش روانشناسی محیطی در ارتقاء زیست‌پذیری فضاهای شهری پرسشنامه طراحی شد. تعداد نمونه آماری بر اساس فرمول کوکران ۳۸۳ به دست آمد.

برای تبدیل ابعاد کیفی موضوع به داده‌های کمی از طیف سنجش لیکرت و برای سنجش پایایی پژوهش از ضریب آلفای کرونباخ بهره گرفته شده و پایایی پرسشنامه ۰/۷۸ به دست آمد که همبستگی دیدگاه نمونه آماری را نشان می‌دهد. در نهایت، برای تبیین اثرگذاری وضعیت شاخص‌ها در بین ساکنان بومی و جامعه دانشگاهی صرفاً محدوده بافت فرسوده شهر رفسنجان مدنظر قرار گرفته و نتایج پرسشنامه با تکنیک دیمتل مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

محدوده مورد مطالعه

شهرستان رفسنجان با وسعتی ۶۸۷/۱۰ کیلومتر مربع در شمال غرب استان کرمان واقع شده است و شامل بخش‌های مرکزی، نوق، کشکوئیه، فردوس و شهرهای رفسنجان، مس سرچشمه، بهرمان، کشکوئیه و امین شهر می‌باشد که در سال ۱۳۵۴ شهرستان شهربابک از این شهرستان منفک و مستقل شده است. از شمال به شهرستان بافق در استان یزد، از جنوب به شهرستان‌های سیرجان و بردسیر، از مغرب به شهربابک و از مشرق به کرمان و از شمال شرق به شهرستان

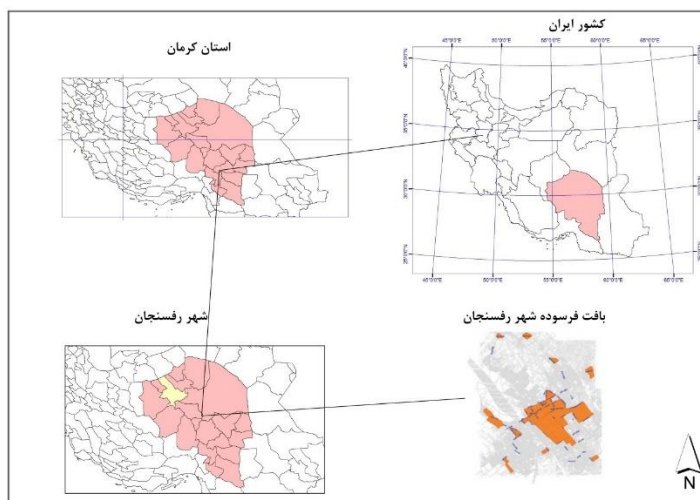
زیربنا محدود می‌شود. مطابق با مصوبه شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، در مراکز استان‌ها و یا در شهرهایی که بیش از ۲۰۰ هزار جمعیت دارند، محدوده بافت فرسوده بر اساس شاخص‌های زیر تعیین می‌گردد:

شاخص اول: بلوک‌هایی که بیش از ۵۰ درصد قطعات آن فرسوده (فاقد سیستم سازه‌ای) و به عبارتی ناپایدار و غیراستاندارد هستند؛

شاخص دوم: بلوک‌هایی که بیش از ۵۰ درصد قطعات آن کمتر از ۲۰۰ مترمربع مساحت داشته باشند؛

شاخص سوم: بلوک‌هایی که بیش از ۵۰ درصد معابر آن عرض کمتر از ۶ متر داشته باشند.

بر همین اساس محدوده بافت‌های فرسوده شهر رفسنجان در قالب ۱۰ حوزه شامل مرکزی با مساحت ۱/۳۶۲ هکتار، الله‌آباد با مساحت ۲/۳۰ هکتار، ماه و نک با مساحت ۸/۱۲ هکتار، ده شیخ با مساحت ۱/۱۰ هکتار، عباس‌آباد با مساحت ۰/۱۰ هکتار، رستم‌آباد با مساحت ۶/۷ هکتار، خلیل‌آباد با مساحت ۸/۶ هکتار، فیض‌آباد با مساحت ۳/۵ هکتار، اسدآباد با مساحت ۶/۴ هکتار و کریم است باد محقق با مساحت ۴/۴ هکتار، جمعاً ۸/۴۵۳ هکتار معرفی و به تصویب رسیده است. بافت تاریخی شهر که متراژ آن ۲۱ هکتار است و بین خیابان شهدا، عدالت، فردوس و معلم واقع شده و ابنیه گوناگون در آن وجود دارد که بیشتر در محدوده بازار است و در حال حاضر به لحاظ اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی پویاست و سایر مناطق آن فاقد روح شهر می‌باشند. لازم به ذکر است که تعدادی از قطعات به ثبت میراث فرهنگی رسیده‌اند و مابقی به لحاظ داشتن تاریخ و ارزش فرهنگی، حفظ شده و مورد مرمت قرار گرفته‌اند.

شکل ۱. محدوده بافت فرسوده شهر رفسنجان

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

یافته‌های پژوهش

شاخص‌های اجتماعی

نتایج حاصل از توزیع پرسشنامه‌ها در جدول (۲) آورده شده است. سپس به منظور تجمیع، نظرات در محیط اکسل وارد شدند و نتایج حاصل از آن‌ها در ماتریس مقایسات دیماتل ادغام گردیدند.

خروجی نهایی و تشکیل نمودار علی

گام بعدی به دست آوردن مجموع سطرها و ستون‌های ماتریس t است. مجموع سطرها (D) و مجموع ستون‌ها (R) با توجه به فرمول‌های زیر به دست می‌آید:

$$D = \sum_{j=1}^n T_{ij}$$

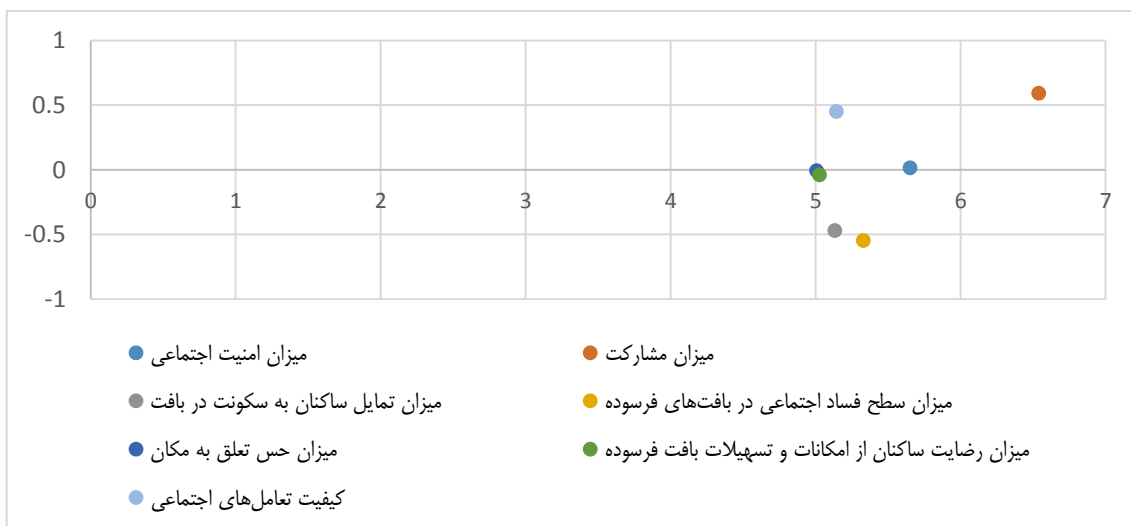
$$R = \sum_{i=1}^n T_{ij}$$

سپس با توجه به D و R، مقادیر D+R و D-R محاسبه گردیدند که به ترتیب نشان‌دهنده وضعیت تعامل و قدرت تأثیرگذاری عوامل هستند. خروجی نهایی در جدول (۲) آمده است.

جدول ۲. خروجی نهایی

D-R	D+R	D	R	
۰/۰۱۷	۵/۶۵۱	۲/۸۳۴	۲/۸۱۷	وضعیت امنیت اجتماعی
۰/۵۹۲	۶/۵۳۹	۳/۵۶۶	۲/۹۷۴	وضعیت مشارکت
-۰/۴۷	۵/۱۳۳	۲/۳۳۲	۲/۸۰۱	وضعیت تمایل ساکنان به سکونت در بافت
-۰/۵۴۶	۵/۳۲۸	۲/۳۹۱	۲/۹۳۷	وضعیت سطح فساد اجتماعی در بافت‌های فرسوده
-۰/۰۰۷	۵/۰۰۷	۲/۵۰	۲/۵۰۷	وضعیت حس تعلق به مکان
-۰/۰۳۸	۵/۰۲۷	۲/۴۹۵	۲/۵۳۳	وضعیت رضایت ساکنان از امکانات و تسهیلات بافت فرسوده
۰/۴۵۲	۵/۱۴۳	۲/۷۹۸	۲/۳۴۶	کیفیت تعامل‌های اجتماعی

شکل (۲) نیز الگوی روابط معنی‌دار را نشان می‌دهد. این الگو در قالب یک نمودار می‌باشد که در آن محور طولی مقادیر D+R و محور عرضی بر اساس D-R است. موقعیت و روابط هر عامل به صورت نقطه‌ای به مختصات (D-R, D+R) در دستگاه معین می‌شود.

شکل ۲. الگوی روابط

با توجه به شکل و جدول فوق هر عامل از چهار جنبه بررسی می‌شود: بردار عمودی (D-R) قدرت تأثیرگذاری هر عامل را نشان می‌دهد. به‌طور کلی اگر D-R مثبت باشد، متغیر یک متغیر علی محسوب می‌شود و اگر منفی باشد، متغیر معلول محسوب می‌شود. در این تحقیق وضعیت امنیت اجتماعی، وضعیت مشارکت و کیفیت تعامل‌های اجتماعی، علی

تأثیرگذار^۱) بوده و وضعیت تمایل ساکنان به سکونت در بافت، وضعیت سطح فساد اجتماعی در بافت‌های فرسوده، وضعیت حس تعلق به مکان، وضعیت رضایت ساکنان از امکانات و تسهیلات بافت فرسوده، معلول (اثربخیز^۲) به حساب می‌آیند.

شاخص‌های اقتصادی

خروجی نهایی و تشکیل نمودار علی

گام بعدی به دست آوردن مجموع سطرها و ستون‌های ماتریس t است. مجموع سطرها (D) و مجموع ستون‌ها (R) با توجه به فرمول‌های زیر به دست می‌آید:

$$D = \sum_{j=1}^n T_{ij}$$

$$R = \sum_{i=1}^n T_{ij}$$

سپس با توجه به D و R ، مقادیر $D+R$ و $D-R$ محاسبه گردیدند که به ترتیب نشان‌دهنده وضعیت تعامل و قدرت تأثیرگذاری عوامل هستند. خروجی نهایی در جدول (۳) آمده است.

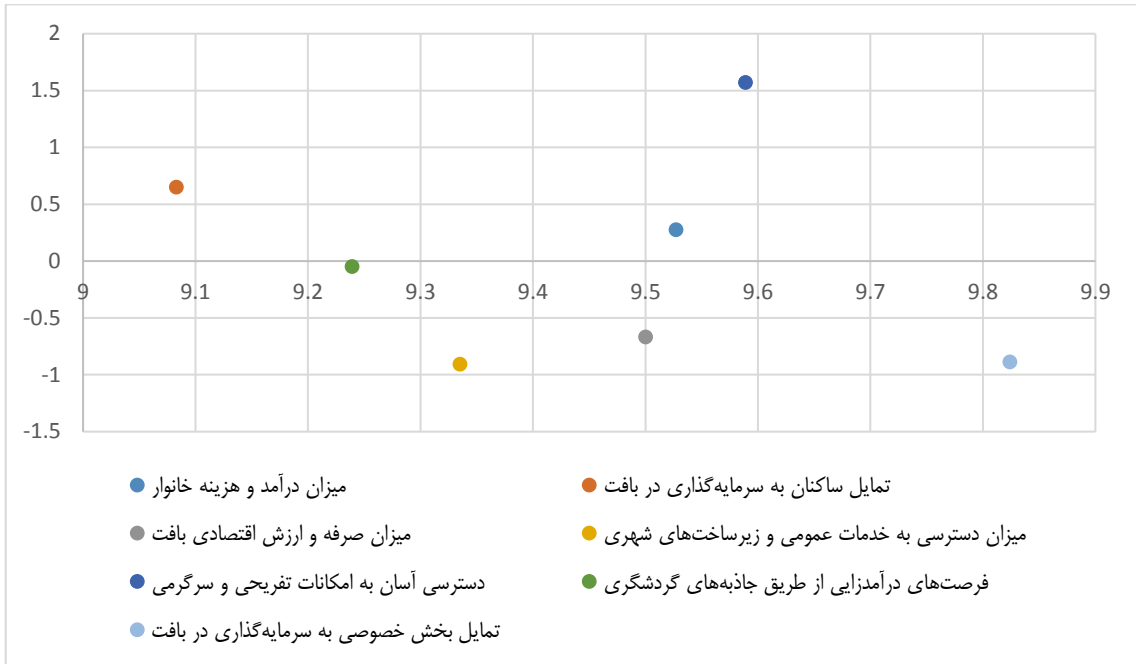
جدول ۳. خروجی نهایی

D-R	D+R	D	R	
-۰/۲۷۸	۹/۵۲۷	۴/۹۰۳	۴/۶۲۴	وضعیت درآمد و هزینه خانوار
-۰/۶۵۲	۹/۰۸۳	۴/۸۶۷	۴/۲۱۵	تمایل ساکنان به سرمایه‌گذاری در بافت
-۰/۶۶۵	۹/۵۰	۴/۴۱۸	۵/۰۸۳	وضعیت صرفه و ارزش اقتصادی بافت
-۰/۹۰۵	۹/۳۳۵	۴/۲۱۵	۵/۱۲۰	وضعیت دسترسی به خدمات عمومی و زیرساخت‌های شهری
۱/۵۷۳	۹/۵۸۹	۵/۵۸۱	۴/۰۰۸	دسترسی آسان به امکانات تفریحی و سرگرمی
-۰/۰۴۷	۹/۲۳۹	۴/۵۹۶	۴/۶۴۳	فرصت‌های درآمدزایی از طریق جاذبه‌های گردشگری
-۰/۸۸۶	۹/۸۲۴	۴/۴۶۹	۵/۳۵۵	تمایل بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بافت

شکل (۳) نیز الگوی روابط معنی‌دار را نشان می‌دهد. این الگو در قالب یک نمودار می‌باشد که در آن محور طولی مقادیر $D+R$ و محور عرضی بر اساس $D-R$ است. موقعیت و روابط هر عامل به صورت نقطه‌ای به مختصات ($D+R$, $D-R$) در دستگاه معین می‌شود.

¹ Influential

² Effective

شکل ۳. الگوی روابط

با توجه به شکل و جدول فوق هر عامل از چهار جنبه بررسی می‌شود: بردار عمودی (D - R) قدرت تأثیرگذاری هر عامل را نشان می‌دهد. به‌طور کلی اگر D - R مثبت باشد، متغیر یک متغیر علی محسوب می‌شود و اگر منفی باشد، متغیر معلول محسوب می‌شود. در این تحقیق وضعیت درآمد و هزینه خانوار، تمایل ساکنان به سرمایه‌گذاری در بافت، دسترسی آسان به امکانات تفریحی و سرگرمی، علی (تأثیرگذار) بوده و وضعیت صرفه و ارزش اقتصادی بافت، وضعیت دسترسی به خدمات عمومی و زیرساخت‌های شهری، فرصت‌های درآمدزایی از طریق جاذبه‌های گردشگری و تمایل بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بافت، معلول (اثرپذیر) به حساب می‌آیند.

شاخص‌های زیست‌محیطی

خروجی نهایی و تشکیل نمودار علی

گام بعدی به دست آوردن مجموع سطرها و ستون‌های ماتریس t است. مجموع سطرها (D) و مجموع ستون‌ها (R) با توجه به فرمول‌های زیر به دست می‌آید:

$$D = \sum_{j=1}^n T_{ij}$$

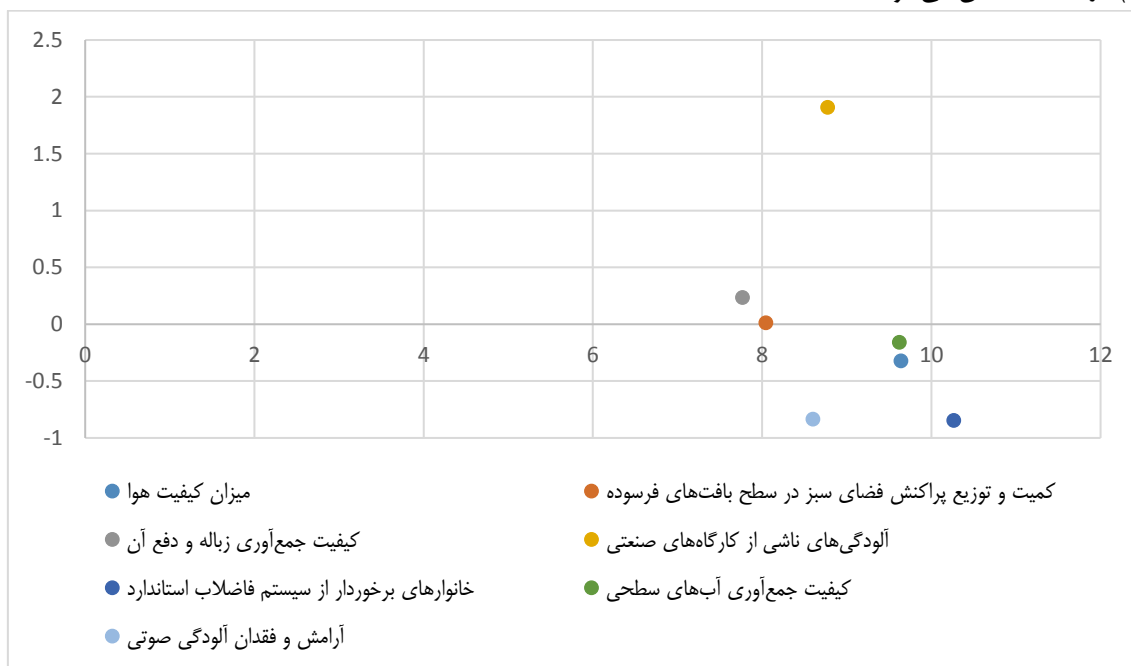
$$R = \sum_{i=1}^n T_{ij}$$

سپس با توجه به D و R، مقادیر D+R و D-R محاسبه گردیدند که به ترتیب نشان‌دهنده وضعیت تعامل و قدرت تأثیرگذاری عوامل هستند. خروجی نهایی در جدول (۴) آمده است.

جدول ۴. خروجی نهایی

D-R	D+R	D	R	
-۰/۳۲۲	۹/۶۴	۴/۶۵۹	۴/۹۸۱	وضعیت کیفیت هوا
-۰/۰۱۳	۸/۰۴۵	۴/۰۲۹	۴/۰۱۶	کمیت و توزیع پراکنش فضای سبز در سطح بافت‌های فرسوده
-۰/۲۳۶	۷/۷۷	۴/۰۰۳	۳/۳۶۷	کیفیت جمع‌آوری زباله و دفع آن
۱/۹۰۹	۸/۷۷۵	۵/۳۴۲	۳/۴۳۳	آلودگی‌های ناشی از کارگاه‌های صنعتی
-۰/۸۴۵	۱۰/۲۶۴	۴/۷۰۹	۵/۵۵۵	خانوارهای برخوردار از سیستم فاضلاب استاندارد
-۰/۱۵۷	۹/۶۲۱	۴/۷۳۲	۴/۸۸۹	کیفیت جمع‌آوری آب‌های سطحی
-۰/۸۳۴	۸/۶۰۳	۴/۸۸۴	۴/۷۱۹	آرامش و فقدان آلودگی صوتی

شکل (۴) نیز الگوی روابط معنی‌دار را نشان می‌دهد. این الگو در قالب یک نمودار می‌باشد که در آن محور طولی مقادیر D+R و محور عرضی بر اساس D-R است. موقعیت و روابط هر عامل به صورت نقطه‌ای به مختصات (D+R, D-R) در دستگاه معین می‌شود.

شکل ۴. الگوی روابط

با توجه به شکل و جدول فوق هر عامل از چهار جنبه بررسی می‌شود: بردار عمودی (D - R) قدرت تأثیرگذاری هر عامل را نشان می‌دهد. به‌طور کلی اگر D - R مثبت باشد، متغیر یک متغیر علی محسوب می‌شود و اگر منفی باشد، متغیر معلول محسوب می‌شود. در این تحقیق کمیت و توزیع پراکنش فضای سبز در سطح بافت‌های فرسوده، کیفیت جمع‌آوری زباله و دفع آن و آلودگی‌های ناشی از کارگاه‌های صنعتی، علی (تأثیرگذار) بوده و وضعیت کیفیت هوا، خانوارهای برخوردار از سیستم فاضلاب استاندارد، کیفیت جمع‌آوری آب‌های سطحی و آرامش و فقدان آلودگی صوتی، معلول (اثرپذیر) به حساب می‌آیند.

شاخص‌های کالبدی

خروجی نهایی و تشکیل نمودار علی

گام بعدی به دست آوردن مجموع سطرها و ستون‌های ماتریس t است. مجموع سطرها (D) و مجموع ستون‌ها (R) با توجه به فرمول‌های زیر به دست می‌آید:

$$D = \sum_{j=1}^n T_{ij}$$

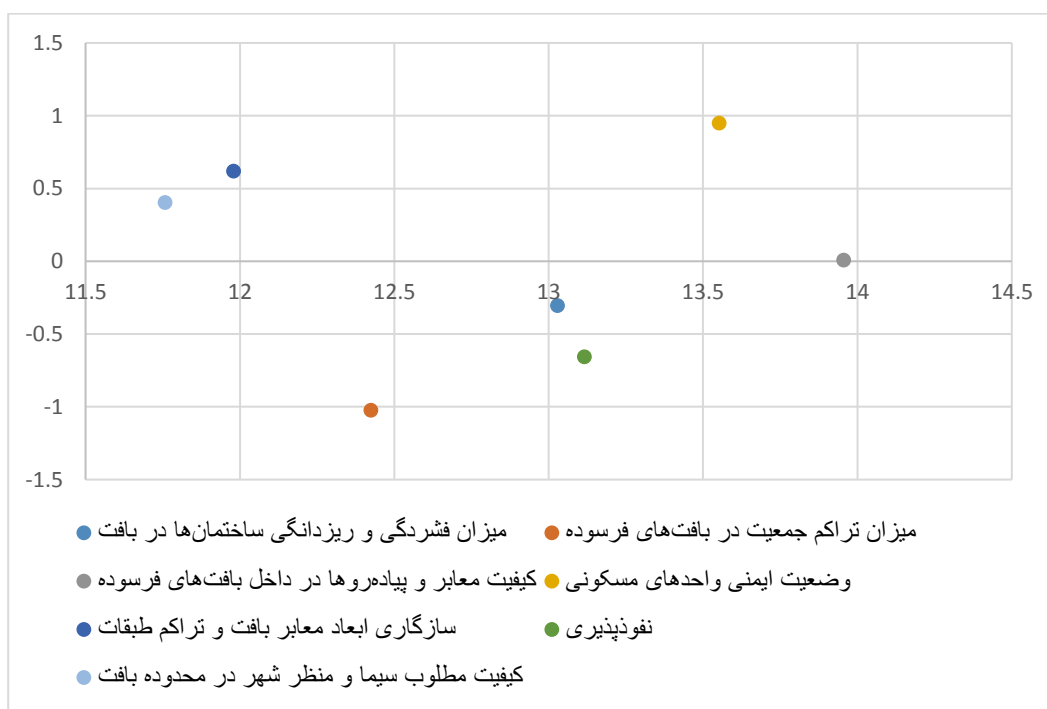
$$R = \sum_{i=1}^n T_{ij}$$

سیس با توجه به D و R، مقادیر D+R و D-R محاسبه گردیدند که به ترتیب نشان‌دهنده وضعیت تعامل و قدرت تأثیرگذاری عوامل هستند. خروجی نهایی در جدول (۵) آمده است.

جدول ۵. خروجی نهایی

D-R	D+R	D	R	
-۰/۳۰۵	۱۳/۰۳۹	۶/۳۶۲	۶/۶۶۷	وضعیت فشردگی و ریزدانه‌گی ساختمان‌ها در بافت
-۱/۰۲۳	۱۲/۴۳۴	۵/۷۰۱	۶/۷۳۴	وضعیت تراکم جمعیت در بافت‌های فرسوده
-۰/۰۰۹	۱۳/۹۵۶	۶/۹۸۲	۶/۹۷۳	کیفیت معابر و پیاده‌روها در داخل بافت‌های فرسوده
-۰/۰۹۵	۱۳/۵۵۳	۷/۲۵۲	۶/۳۰۱	وضعیت ایمنی واحدهای مسکونی
-۰/۶۱۹	۱۱/۹۸	۶/۳۰	۵/۶۸۱	سازگاری ابعاد معابر بافت و تراکم طبقات
-۰/۶۵۵	۱۳/۱۱۶	۶/۳۳۱	۶/۸۸۵	نفوذپذیری
-۰/۴۰۵	۱۱/۷۵۸	۶/۰۸۲	۵/۶۷۷	کیفیت مطلوب سیما و منظر شهر در محدوده بافت

شکل (۵) نیز الگوی روابط معنی‌دار را نشان می‌دهد. این الگو در قالب یک نمودار می‌باشد که در آن محور طولی مقادیر D+R و محور عرضی بر اساس D-R است. موقعیت و روابط هر عامل به صورت نقطه‌ای به مختصات (D-R, D+R) در دستگاه معین می‌شود.

شکل ۵. الگوی روابط

با توجه به شکل و جدول فوق هر عامل از چهار جنبه بررسی می‌شود: بردار عمودی (D - R) قدرت تأثیرگذاری هر عامل را نشان می‌دهد. به‌طور کلی اگر D - R مثبت باشد، متغیر یک متغیر علی محسوب می‌شود و اگر منفی باشد، متغیر معلول محسوب می‌شود. در این تحقیق کیفیت معابر و پیاده‌روها در داخل بافت‌های فرسوده، وضعیت ایمنی واحدهای مسکونی، سازگاری ابعاد معابر بافت و تراکم طبقات، کیفیت مطلوب سیما و منظر شهر در محدوده بافت، علی (تأثیرگذار) بوده و وضعیت فشردگی و ریزدانه‌گی ساختمان‌ها در بافت، وضعیت تراکم جمعیت در بافت‌های فرسوده و نفوذپذیری، معلول (اثرپذیر) به حساب می‌آیند.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش روانشناسی محیطی در ارتقاء زیست‌پذیری بافت‌های فرسوده شهری در محدوده بافت فرسوده شهر رفسنجان انجام شده است. برای این امر، ابتدا با رویکرد وسیع و مطالعات مرتبط و واکاوی نظرات خبرگان، فهرستی از شاخص‌های مهم از بطن ادبیات نظری استخراج گردیدند. سپس عوامل مهم و تأثیرگذار بر نقش روانشناسی محیطی در ارتقاء زیست‌پذیری بافت‌های فرسوده با استفاده از روش دیمتل استخراج شدند. این روش با در نظر گرفتن روابط تأثیرپذیری و تأثیرگذاری بین متغیرها، عوامل مؤثر و کارآمدتری را مشخص می‌کند.

نتایج پژوهش نشان می‌دهد عواملی که وضعیت بهتری در محدوده بافت فرسوده شهر رفسنجان دارند، از اهمیت بیشتری برخوردارند. بدین ترتیب با توجه به نتایج پژوهش، شاخص‌های وضعیت تمایل ساکنان به سکونت در بافت، وضعیت سطح فساد اجتماعی در بافت‌های فرسوده، وضعیت حس تعلق به مکان، وضعیت رضایت ساکنان از امکانات و تسهیلات بافت فرسوده، وضعیت صرفه و ارزش اقتصادی بافت، وضعیت دسترسی به خدمات عمومی و زیرساخت‌های شهری، فرصت‌های درآمدزایی از طریق جاذبه‌های گردشگری، تمایل بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بافت، وضعیت کیفیت هوا، خانوارهای برخوردار از سیستم فاضلاب استاندارد، کیفیت جمع‌آوری آب‌های سطحی، آرامش و فقدان آلودگی صوتی، وضعیت فشردگی و ریزدانی ساختمان‌ها در بافت، وضعیت تراکم جمعیت در بافت‌های فرسوده و نفوذپذیری، بیشترین تأثیرپذیری را در ارتقاء زیست‌پذیری بافت فرسوده دارند.

در همین راستا پیشنهاد می‌شود برای بسترسازی جهت سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، توزیع متناسب خدمات شهری، جذاب کردن محل برای یک زندگی مطلوب، نوسازی بافت، مقاوم‌سازی بافت محله، گسترش زیرساخت‌های محله، تقویت زیرساخت‌های محلی هم‌چون خدمات و امکانات محلی، تعریض معابر محلی، ترویج و گسترش تجمیع قطعات بافت به‌مثابه استانداردسازی بلوک‌های محلی، مانع از مهاجرت به این محله جهت ارتقاء زیست‌پذیری، کاهش جرم و جنایت، تمایل به ایجاد بنگاه‌های اقتصادی، توسط مدیران و متولیان شهری اقدامات لازم انجام شود و تأثیرات منفی این مؤلفه‌ها را به مقدار پایین رساند.

در پژوهش حاضر، شاخص‌های وضعیت امنیت اجتماعی، وضعیت مشارکت، کیفیت تعامل‌های اجتماعی، وضعیت درآمد و هزینه خانوار، تمایل ساکنان به سرمایه‌گذاری در بافت، دسترسی آسان به امکانات تفریحی و سرگرمی، کمیت و توزیع پراکنش فضای سبز در سطح بافت‌های فرسوده، کیفیت جمع‌آوری زباله و دفع آن، آلودگی‌های ناشی از کارگاه‌های صنعتی، کیفیت معابر و پیاده‌روها در داخل بافت‌های فرسوده، وضعیت ایمنی واحدهای مسکونی، سازگاری ابعاد معابر بافت و تراکم طبقات، کیفیت مطلوب سیما و منظر شهر در محدوده بافت، بیشترین تأثیرگذاری را در ارتقاء زیست‌پذیری بافت فرسوده دارند.

در همین راستا پیشنهاد می‌شود انگیزه‌ها و نیازهای انسانی را در همزیستی با محیط بافت فرسوده که با معضلات زیست‌محیطی (آلودگی‌های هوا، خاک و صوتی، مانع از هدر رفت منابع)، معضلات اجتماعی (نابرابری اجتماعی، بی‌هویتی و غیره) و معضلات اقتصادی (بیکاری، درآمد ناکافی) مواجه است مرتفع سازند و توان‌های محیطی را بهبود ببخشند. زیست‌پذیری در بافت فرسوده رفسنجان می‌تواند ارتباط بین نیازهای فیزیولوژیک، ایمنی و روانی مردم را در طراحی و ساخت فضاهای مسکونی و محیط کالبدی برقرار سازد، همچنین می‌توان عدم تطبیق و همخوانی بافت فرسوده با بافت متعارف شهری، فقدان برنامه‌ریزی منسجم و نبود توافق جمعی بر سر سرمایه‌گذاری در بافت را برطرف ساخت.

References

1. Elsawy, A. (2019). Assessing livability of residential streets Case study: El-Attarin, Alexandria Egypt. *Journal of Alexandria Engineering*, 58(2), 1-20. [10.1016/j.aej.2019.06.005](https://doi.org/10.1016/j.aej.2019.06.005)
2. Barry, S. (2012). *Case Studies on Transit and Livable Communities in Rural and Small Town America*. Washington DC: Transportation for America.
3. Liu, D., Zhang, Ch., & Haixin, Yu. (2019). Comprehensive evaluation of urban livability. *Journal of Physics*, 20(12), 111-125. [10.1088/1742-6596/1345/3/032051](https://doi.org/10.1088/1742-6596/1345/3/032051)
4. Emamgholi, A., Ayvazyan, S., Alizadeh, M., & Eslami, G. (2013). Environmental psychology: The common ground of architecture and behavioral sciences. *Journal of Behavioral Sciences*, 10(5), 21-44. [In Persian]
5. Hend, H.Y. (2019). Livable city: An approach to pedestrianization through tactical urbanism. *Journal of Alexandria Engineering*, 18(8), 58(1). [10.1016/j.aej.2019.02.005](https://doi.org/10.1016/j.aej.2019.02.005)
6. Heidari, T., Shamaei, A., Sasanpour, F., Soleimani, M., & Ahmadnezhad Roshti, M. (2017). Analysis of factors affecting the viability of urban worn-out textures: Case study of the worn-out texture of the central part of Zanjan city. *Journal of Geographical Space*, 17(57), 1-25. [In Persian]
7. Irandoost, K., Eisa Lou, A. A., & Shahmoradi, B. (2015). The viability index in urban environments: Case study of Qom city. *Journal of Urban Economics and Management*, 4(13), 1-14. 20.1001.1.23452870.1394.4.13.7.4 [In Persian]
8. Giesecking, J.J. (2014). *Environmental Psychology*. See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/304539693>.
9. Lewis, R. (2017). *What is Livability? Sustainable Cities Initiative*. University of Oregon.
10. Rashid Ebrahim Hesari, A., Movahed, A., Tavallaei, S., & Mousavi, M. (2018). Spatial analysis of Tabriz metropolitan area with a viability approach. *Journal of Urban Social Geography Bi-annual*, 5(2), 127-138. [In Persian]
11. Ruth, M. (2014). Livability for all? Conceptual limits and practical implications. *Journal of HHS Author Manuscripts*, 1(49), 1-15. [10.1016/j.apgeog.2013.09.018](https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2013.09.018)
12. Saitluanga, B. L. (2014). Spatial pattern of urban Livability in Himalayan Region: A case of Aizawl city, india. *Journal of Social Indicators Research*, 117 (80), 541-559. [10.1007/s11205-013-0362-3](https://doi.org/10.1007/s11205-013-0362-3)
13. Song, Y. (2011). *A livable city study in china: using structural Equation models*. Thesis submitted in statistics, department of statistics Uppsala university
14. Teng Chey, Kh. (2012). The CLC framework for livable and sustainable cities. *Journal of Urban solutions*, 1(3), 54-70.
15. Rama, U.P. (2013). Understanding Qualitative Conceptions of Livability: an Indian Perspective. *Journal of Research in Engineering and Technology*, 2(12), 1-12. [10.15623/ijret.2013.0212064](https://doi.org/10.15623/ijret.2013.0212064)
16. United Nations. (2016). *UN World Cities Report 2016*. Abridged Edition, UN Habitat.